

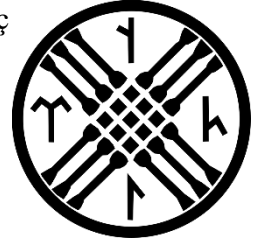
TORU TAKEMITSU'NUN MÜZİĞİNDEKİ DÖNGÜSELİĞİN ZAMAN ALGILAYIŞINA ETKİLERİ ÜZERİNE YORUMLAR

Toru Takemitsu, C. Debussy ve O. Messiaen'den etkilenmiş olması elbette kendisine kattığı elementler açısından çok önemlidir. Takemitsu'nun müziğinde bu öğeleri görmek mümkün. Ancak bestecinin hayatındaki en büyük etken, kendi çevresi ve coğrafyasındaki dünya görüşü, felsefesi ve kültür yapısıdır. Çünkü müziklerinde genel olarak en ön plana çıkan tam da bu yapının bir yansımasıdır.

Şintoist İmge

Japon kültürünün temelini oluşturan eski inanç sistemleri Şintoizm, eski Türklerin de benzerlik gösterdiği Tengri (*Kök Tengri, Gök Tanrı, Tengricilik, Tanrıçılık*) inancına bağlı bulunan bir yapı olan Şamanizm (Kamçılık, Şaman = Kam) dünyasında, müziğin uygulanış amacı teknik değildir.

Tengrici İmge

Bu, iki düşünce ve inanç ögesindeki, müziğe etki edebilecek en büyük ortaklık budur. Dilbilimsel ve tarihsel olarak bu iki kültürün belli noktalarda kesişmiş olduğu veya birbirlerinin ardılı oldukları bir gerçektir. Dolayısıyla müziğin yapısına etki eden bu durumu anlamak, benzer kültür ve inanç kökenine sahip olan bizler için çok zor olmamalıdır.

Japonlar, toplum olarak uzun yıllar dünyanın geri diğer uygarlıklarının coğrafi olarak bir izolasyon içerisinde yaşamışlardır. Bu durum, antik dönemdeki doğa ve inanç anlayışlarının değişmemesi ve/veya mevcut modern kültürlerinin bu anlayış üzerine kurulmasını sağlamıştır. Takemitsu'nun etkisinde kaldığı “şey” budur.

Değinmek istediğim en önemli ve ilginç nokta, Japon bestecinin müziğindeki zaman algısıdır. Bu algının doğrusal değil döngüsel olmasının kökenini ve gerekçelerini biraz önce açıkladım. Tamamen doğa ve inanç anlayışlarının getirdiği ve bu anlayışın çağdaş Japon toplumunun bilinç altında bıraktığı izlerden kaynaklanmaktadır. Bundan ötürü Takemitsu'nun zaman algılayışı ve bunu müzikte yansıttığı farklıdır ve doğrusal değildir.

Peki bu ne demek? Çok şey demek...

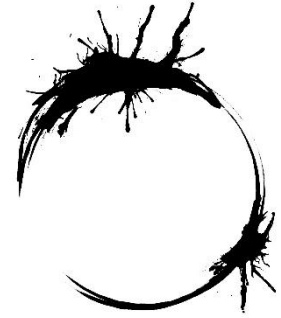
“Bu entel veya kendini beğenmişçesine bir davranış mı? Takemitsu farklı olmak için Avrupa müziğinin doğrusallığına sebepsiz yere zıt bir yapı mı üretmiştir?” Bu soranları eleştirel anlamda soran kimseler varsa, kafaları çalışmıyor demektir...

Doğrusal ya da döngüsel her bir müzikte yalnızca tek bir “**doğrusal**” anlam vardır. O da müzik dediğimiz şeyin bir sonu olmasından kaynaklanır. İster döngüsel seslerle bezeyelim ister doğrusal, müzik bittiği anda “**sona gelmiş**” hissiyatı doğar ve bu o müziği öyle ya da böyle doğrusalmış gibi algılamamıza yol açar. Ancak bu anlatılmak istenen döngüsel hissiyatın varlığına ters düşen bir durum değildir. Takemitsu’nun müziğindeki yerli yersiz sessizliklerin verdiği müzikal anlam benim gözümde bir önceki tümceyi kanıtlayan en büyük müzikal motiflerdir.

Peki neden müziği döngüsel algılamak gerek?

Burada döngüsel olarak algıladığımız şey müzik değil, “**zamandır**”! Daha önce Türklerin ve Japonların doğa ve inanç düzeni anlayışlarının benzerliğinden ve geleneksel anlamda müzik yapmaktaki amaçlarının teknik bir şey olmadığından bahsetmiştim. Doğayı taklit etme ya da onun verilerini çeşitli amaçlar için kullanmak üzere müziğe “ihtiyaç” duyan toplumlardır bunlar. Burada önemli olan günümüze kadar bu izlerin öyle veya böyle gelebilmiş olmasıdır. İşte zaman algısı da tam da burada devreye giriyor.

Zamanı döngüsel olarak algılamak ile ilgili popüler kültürden verebileceğim en güzel örnek Arrival filmidir. Filmde, dünya dışı bir uygarlık gezegenimizin çeşitli yerlerine gelip konarak beklemektedir. Onlarla iletişime geçmek için ise çeşitli dilciler kullanılır. Ancak sorun şudur ki, bu dünya dışı medeniyetin dilleri doğrusal değil döngüseldir. Çok geçmeden, dilci bir kadın bu dili çözümler ve okuyup anlamaya başlar.

*Arrival filmindeki döngüsel dilden
bir sözcük betimlemesi-1*

Burada bir parantez açalım:

*Arrival filmindeki döngüsel dilden
bir sözcük betimlemesi-2*

Yeni bir dil öğrenen ve o dili akıcı kullanan kişinin düşünce biçimi ve beyninin bu yöndeki çalışma ilkeleri, o dilin verileri ve kurallarına göre şekillenir. Yani kişi sadece o dili konuşmaz, o dilin bir bireyi gibi düşünür.

Filmdeki kadın dili çözdüğünde döngüsel olduğunu keşfeder ve beyni tamamen farklı çalışmaya başlar. Zamanı algılayış biçimi değişir. Diğer insanlardan tamamen farklı hisseder. Kalıplardan kurtulur ve çözümlenmesi gereken sorunları daha hızlı ve çabuk neticelendirir. Dünya dışı varlıkların gezegene inmesinin asıl sebebi ise, insan uygarlığına bu

zaman algılayışını hediye olarak sunmaktır. Bunun dil ile aktarılması harika bir ifade biçimidir ve bilimseldir.

Dildeki bu döngüsellğin müzikte de var olabileceğini Takemitsu'yu örnek göstererek açıklayabiliriz. Ancak unutulmamalıdır ki bu fikir ve hissiyat, ait olduğu kültürün kökeninden gelmektedir. Sadece müzikten değil diğer bilim ve sanat dallarından da örnekler bulabiliriz. Gezegenler döner, gökadar (galaksi) döner, yıldızlar döner atomaltı parçacıklar döner, semazenler döner.

Doğadan kopup gelen her şey de bir gün doğaya döner. Belki de döngüsel bir müzik de bize başka algılayışlar sunabilir.

Umut Deniz Topçuoğlu